

Awdurdod Tân ac Achub De Cymru

Crynodeb Archwilio Blynyddol 2022

Dyma ein crynodeb archwilio ar gyfer Awdurdod Tân ac Achub De Cymru.

Mae'n dangos y gwaith a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf, a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2022. Mae ein crynodeb archwilio yn rhan o ddyletswyddau Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Mae mwy o wybodaeth am y dyletswyddau hyn ar ein [gwefan](#).

Ynglŷn â'r Awdurdod Tân ac Achub

Rhai o'r gwasanaethau mae'r Awdurdod Tân ac Achub yn eu darparu

Prif ffeithiau

Mae'r Awdurdodau Tân ac Achub (yr Awdurdod) yn cynnwys aelodau etholedig enwebedig, sy'n cynrychioli'r awdurdodau lleol ar draws ardal yr Awdurdod yn gyffredinol.

Mae Awdurdod Tân ac Achub De Cymru yn cynnwys 24 o gynghorwyr sy'n cynrychioli eu hawdurdodau cyfansoddol a'r pleidiau gwleidyddol canlynol:

- Llafur 20
- Ceidwadwyr 2
- Plaid Cymru 1
- Democratiaid Rhyddfrydol 1

Gwariodd yr Awdurdod £73.7 miliwn ar ddarparu gwasanaethau yn ystod 2021-22, sy'n gynydd o 0.2% ar 2020-21.¹

Ar 31 Mawrth 2022, roedd gan yr Awdurdod £3 miliwn o gronfeydd wrth gefn cyffredinol a £14.2 miliwn mewn cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi.

¹ Ffynhonnell: Datganiad o Gyfrifon 2021-22

Prif ffeithiau

Mae gan Awdurdodau Tân ac Achub rwymedigaeth statudol o dan Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 i gynnal Gwasanaeth Tân ac Achub sy'n gallu ymdopi'n effeithiol â'r holl alwadau am gymorth mewn achosion o dân ac argyfyngau eraill.

Mae gan Lywodraeth Cymru gyfrifoldeb cyffredinol dros benderfynu ar bolisi Awdurdodau Tân ac Achub. Ar lefel leol, rhaid i Awdurdodau Tân ac Achub fodloni gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, yn ogystal â'r Fframwaith Cenedlaethol ar gyfer y Gwasanaethau Tân ac Achub.

Mae'r rhan fwyaf o'r cyllid ar gyfer y tri Awdurdod Tân ac Achub yng Nghymru yn cael ei dderbyn trwy ardoll gan yr awdurdodau unedol lleol o fewn eu hardal. Mae'r cyfraniad yn seiliedig ar niferoedd y boblogaeth.

Dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol

Gwnaethom waith yn ystod 2021-22 i gyflawni'r dyletswyddau canlynol

- **Archwilio Cyfrifon**

Bob blwyddyn mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod i wneud yn siŵr bod arian cyhoeddus yn cael ei gyfrifyddu yn iawn.

- **Gwelliant parhaus**

Mae'n rhaid i'r Awdurdod hefyd roi trefniadau ar waith i wneud gwelliannau parhaus, gan gynnwys cynlluniau ac adroddiadau cysylltiedig, ac mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu a yw'r Awdurdod wedi bodloni'r gofynion hyn.

- **Gwerth am arian**

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio a yw'r Awdurdod wedi cyflwyno trefniadau i gael gwerth am arian am yr adnoddau mae'n eu defnyddio, ac mae'n rhaid iddo fod yn fodlon ei fod wedi gwneud hyn.

- **Egwyddor datblygu cynaliadwy**

Mae angen i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod a chymryd camau i gyflawni eu hamcanion llesiant. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

Er mwyn cyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol, rydym yn cwblhau prosiectau penodol. Rydym yn ystyried canfyddiadau ein gwaith archwilio wrth asesu a yw'r Awdurdod wedi cyflwyno trefniadau i sicrhau gwerth am arian. Crynhoir ein canfyddiadau a'n casgliadau isod.

Yr hyn a ddarganfuwyd

Archwilio cyfrifon 2021-22 Awdurdod Tân De Cymru

Bob blwyddyn rydym yn archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod.

Ar gyfer 2021-22:

- rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn wir a theg diamod ar ddatganiadau ariannol yr Awdurdod ar 26 Gorffennaf 2022, bum diwrnod cyn y dyddiad cau statudol.
- paratowyd Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac Adroddiad Naratif yr Awdurdod yn unol â Chod CIPFA a chanllawiau perthnasol. Roeddent hefyd yn gyson â'r datganiadau ariannol a baratowyd gan yr Awdurdod a gyda'n gwybodaeth am yr Awdurdod.
- roedd ansawdd y datganiadau drafft a gyflwynwyd i'w harchwilio ar 1 Mehefin 2022 yn dda.
- gwnaed nifer fach o newidiadau i ddatganiadau ariannol yr Awdurdod yn deillio o'n gwaith archwilio, a adroddwyd i'r Pwyllgor Cyllid, Archwilio a Rheoli Perfformiad yn ein Hadroddiad Archwilio Datganiadau Ariannol ym mis Gorffennaf 2022.
- cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol y dystysgrif sy'n cadarnhau bod archwiliad cyfrifon 2021-22 wedi'i gwblhau.

Gwelliant parhaus

Ar dystiodd yr Archwilydd Cyffredinol fod yr Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau cyfreithiol ar gyfer cynllunio ac adrodd gwelliannau ac mae'n credu ei fod yn debygol o fodloni gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 yn ystod 2021-22.

Lleihau allyriadau carbon

Ym mis Chwefror 2022 cyhoeddwyd ein hadroddiad ar gynnydd yr Awdurdod o ran lleihau allyriadau carbon. Daethom i'r casgliad, tra bod yr Awdurdod yn creu'r seilwaith cywir i fod yn garbon niwtral erbyn 2030, bod angen cyflawni ei dargedau uchelgeisiol a mynd i'r afael â rhai risgiau mawr. Gwnaethom bum argymhelliad i gefnogi'r Awdurdod yn ei uchelgeisiau.

Astudiaethau llywodraeth leol

Yn ogystal â gwaith lleol ym mhob awdurdod, bob blwyddyn rydym hefyd yn cynnal astudiaethau ar draws y sector llywodraeth leol i wneud argymhellion i wella gwerth am arian. Ers yr adroddiad gwelliant blynyddol diwethaf, rydym wedi cyhoeddi'r adroddiadau canlynol:

Gweithio ar y cyd rhwng y Gwasanaethau Brys (Ionawr 2022)

Mae'r adroddiad hwn yn ystyried a yw gwasanaethau brys yng Nghymru yn cydweithio'n agosach i wneud gwell defnydd o adnoddau. Nid yw cydweithio ar draws y gwasanaethau brys i wneud y defnydd gorau o adnoddau yn gysyniad newydd. Mae'r gwasanaethau brys wedi bod yn cydweithio'n agos er mwyn darparu gwell gwasanaeth i'r cyhoedd ers sawl blwyddyn. Mae mentrau partneriaeth arloesol wedi arbed arian, gostwng amseroedd ymateb lleol ac wedi cyfrannu at ddiogelu'r cyhoedd. Er hyn, mae disgwyliadau cynyddol o bolisi a deddfwriaeth y llywodraeth bod angen i gydweithio ddigwydd yn ddyfnach ac yn gyflym i sicrhau bod gwasanaethau rheng flaen yn gallu cyflawni'r heriau sy'n wynebu Cymru'r 21ain ganrif. Ar y cyfan, daethom i'r casgliad bod cydweithio gwasanaethau brys golau glas yn tyfu'n araf ond mae angen newid sylweddol mewn gweithgarwch i sicrhau'r effaith fwyaf posibl a gwneud y defnydd gorau o adnoddau.

Taliadau Uniongyrchol (Ebrill 2022)

Mae Taliadau Uniongyrchol yn ddewis arall yn lle gofal neu gymorth sy'n cael ei drefnu gan awdurdod lleol a gall helpu i ddiwallu angen unigolyn neu ofalwr. Eu nod yw rhoi mwy o ddewis, mwy o hyblygrwydd a mwy o reolaeth i bobl dros y gefnogaeth maent yn ei gael. Edrychodd ein hadroddiad ar sut mae Taliadau Uniongyrchol yn helpu i gynnal lles pobl ac a ydyn nhw'n gwella ansawdd bywyd. Edrychwyd hefyd ar sut mae awdurdodau lleol yn rheoli ac annog pobl i dderbyn Taliadau Uniongyrchol ac a yw'r gwasanaethau hyn yn cyflwyno gwerth am arian. Gwelsom fod Taliadau Uniongyrchol yn cael eu gwerthfawrogi'n fawr, gyda'r bobl a arolygwyd gennym yn cydnabod eu bod yn eu helpu i aros yn annibynnol. Ond gwelsom hefyd fod rheoli a chefnogi pobl i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol yn amrywio'n fawr gan arwain at ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn derbyn safonau gwasanaeth gwahanol.

'Amser am newid' – Tlodi yng Nghymru (Tachwedd 2022)

Nid yw tlodi yng Nghymru yn ffenomen newydd ac mae mynd i'r afael â thlodi, yn enwedig tlodi plant, wedi bod yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru a chynghorau yng Nghymru. Mae'r argyfwng costau byw presennol yn golygu bod mwy o bobl yn cael eu heffeithio a theuluoedd sydd wedi bod yn byw yn gyfforddus yn symud i dlodi am y tro cyntaf. Mae llawer o'r ysgogiadau y gellid eu defnyddio i liniaru tlodi y tu hwnt i reolaeth Cymru. Mabwysiadodd Llywodraeth Cymru Strategaeth Tlodi Plant yn 2011, ond nid yw'n gyfredol bellach ac mae'r targed i ddileu tlodi plant erbyn 2020 wedi'i ollwng. Mae cynghorau a phartneriaid yn blaenoriaethu gwaith ar dlodi, ond mae'r cymysgedd o ddulliau gweithredu a maes partneriaeth cymhleth yn golygu bod uchelgeisiau, pwyslais, camau gweithredu, a blaenoriaethu yn amrywio'n fawr. Mae Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod cyllid refeniw sylweddol ar gael ond, oherwydd cymhlethdod a natur y materion, nid yw cyfanswm lefel y gwariant yn wybyddus, ac nid oes unrhyw gyngor yn gwybod maint ei gwariant ar liniaru a mynd i'r afael â thlodi. Mae natur tymor byr rhaglenni grant, gweinyddiaeth rhy gymhleth, gwendidau mewn canllawiau a chyfyngiadau grantiau, a thrafferthion gwario arian yn golygu nad yw'r cyllid yn cael yr effaith y gallai. Mae cynghorau'n ei chael yn anodd cyflawni gwaith ataliol oherwydd maint y galw gan bobl mewn argyfwng.

'Cyfle wedi'i golli' – Mentrau Cymdeithasol (Rhagfyr 2022)

Mae Mentrau Cymdeithasol yn eistedd rhwng y sectorau cyhoeddus a phreifat. Maent yn cymhwyso strategaethau masnachol i sicrhau'r nifer mwyaf o welliannau mewn lles ariannol, cymdeithasol ac amgylcheddol, yn aml ar gyfer grwpiau unigol mewn cymdeithas, cymunedau diffiniedig neu ardaloedd daearyddol. Mae menter gymdeithasol yn gweithio ym mhob sector o economi Cymru ac ym mhob rhan o'r wlad ac maent yn fwyfwy amlwg yn neddfwriaeth Senedd Cymru. Er bod awdurdodau lleol yn honni eu bod yn gwerthfawrogi Mentrau Cymdeithasol, ychydig iawn sydd wedi mapio eu gweithgarwch ac nid yw'r rhan fwyaf o awdurdodau yn gwybod maint y ddarpariaeth o fewn eu hardal. Mae llai na thraean o awdurdodau lleol o'r farn bod ganddynt berthynas ragweithiol a chefnogol â Mentrau Cymdeithasol ac nid oes gan yr un ohonynt strategaeth na pholisi penodol sy'n nodi sut maent yn bwriadu hybu a thyfu'r sector. O ganlyniad, mae awdurdodau lleol yn colli cyfle i fanteisio ar y potensial i Fentrau Cymdeithasol helpu i ddarparu gwasanaethau a all wella ansawdd bywyd pobl. Mae'r trefniadau caffael a chomisiynu presennol yn aml yn anfwriadol yn atal Mentrau Cymdeithasol i ymgysylltu oherwydd eu bod yn or-fiwrocraidd. Nid yw gwerth cymdeithasol – y gwerth ychwanegol y gall prosesau comisiynu ei gyflawni – yn ymddangos fel ysgogwr allweddol i lawer o awdurdodau lleol. Nid yw'r rhan fwyaf o awdurdodau lleol yn cyflawni eu cyfrifoldebau o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a hybu Mentrau Cymdeithasol yn effeithiol.

'Gyda'n gilydd fe allwn' – Cadernid cymunedol a hunanddibyniaeth (Ionawr 2023)

Ar adeg pan mae'n debygol y bydd gostyngiadau pellach mewn gwariant cyhoeddus, mae awdurdodau lleol yn dangos diddordeb cynyddol mewn annog a thyfu cadernid cymunedol; arfogi pobl i wneud mwy drostynt eu hunain a bod yn llai dibynnol ar y wladwriaeth. Er bod 19 o'r 22 awdurdod lleol yn blaenoriaethu cadernid cymunedol, yn rhy aml mae'r gwaith wedi'i ddiffinio'n wael ac mae'r camau gweithredu sy'n sail i'r cynlluniau â phwyslais cul. O ystyried yr

heriau cymdeithasol, ariannol a demograffig sy'n wynebu Cymru mae angen cyflwyno camau gweithredu ar raddfa fwy a chyflymu gweithgarwch. Mae capasiti, adnoddau a sgiliau yn brin, mae pobl yn wynebu dewisiadau llymach ac yn ei chael hi'n anodd ymdopi â'r argyfwng costau byw. Mae gan gymunedau ac awdurdodau lleol eu hunain alluoedd gwahanol hefyd ac maent yn dechrau o wahanol sefyllfaoedd gyda'u heriau unigryw eu hunain i'w goresgyn. Rydym yn tynnu sylw at arferion cadarnhaol ac enghreifftiau o'r ffordd y mae eraill yn ceisio mynd i'r afael â'r her o alluogi pobl i fod yn llai dibynnol ar wasanaethau'r awdurdodau lleol a sut maent yn cefnogi ac yn galluogi'r trawsnewid hwn.

Gwaith wedi ei gynllunio ar gyfer 2022-23

Buom hefyd yn edrych ar yr heriau a'r cyfleoedd allweddol sy'n wynebu'r Awdurdod. Gallai'r rhain gael effaith ar allu'r Awdurdod i gyflawni ei rwymedigaethau cyfreithiol yn gysylltiedig â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, gwelliant parhaus a'r defnydd o'i adnoddau.

Mae ein gwaith arfaethedig ar gyfer 2022-23 yn cynnwys:

- Gostwng larymau tân ffug

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth, a chafodd ei benodi gan Ei Mawrhydi'r Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n fwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac i fonitro a chyngori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn cael ei dwyn i gyfrif gan y Senedd.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, awdurdodau tân ac achub, parciau cenedlaethol, cyngorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol, gan asesu cydymffurfiaeth â gweddill gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a gallai gynnal arolygiadau arbennig o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'i chyrrff cyhoeddus noddedig a chysylltiedig, Comisiwn y Senedd, a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Archwilio Cymru yw enw cyfunol anstatudol Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân gyda'u swyddogaethau cyfreithiol eu hunain, fel y disgrifir uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.